

SANJIN MULAOMEROVIĆ

BROJ INDEKSA: 1074III-K

KOMUNIKOLOGIJA, VANREDNI STUDIJ

Email: sanjinmulaomerovic@gmail.com

**MEDIJSKA KULTURA: ULOGA NARODNOG POZORIŠTA SARAJEVO
U ČETIRI POLITIČKA SISTEMA**

Godina i semestar: ak. 2020/21.; ljetni semestar

Mentorica: Prof. dr. Fahira Fejzić-Čenigć

Sarajevo, maj 2021. godine

SAŽETAK

Historijat Narodnog pozorišta Sarajevo, njegovo djelovanje kroz političke sisteme u 20. stoljeću i početkom 21., itekako je važno za kulturalno/tradicionalno baštinjenje i identifikaciju nacije, naroda, u konkretnom slučaju građana i građanki Bosne i Hercegovine. Umjetnost ostavlja dubok trag u kompletnim društvenim procesima. Pozorište/teatar i umjetnost u općem kontekstu kao kulturološka i društvena pojava kroz istoriju igra važnu ulogu u jačanju i kreiranju carstava, država, nacija, nacionalnih identiteta (kulturni imperijalizam je specifičan za sva velika carstva). Prve *igre*, prva *pisma* pojavljuju se još u najstarijim civilizacijama starog Sumera, u dolinama Mezopotamije, prvi teatri u staroj Grčkoj. Razvitak umjetnosti, matematike, astronomije, medicine usko je vezan na islamske kalifate. U doba renesanse umjetnost je u centru ljudskih interesovanja - kamen temeljac perioda prosvetiteljstva i intelektualnih buđenja pojedinca, Charlestonea, Cabareta. Mas-mediji igraju ključnu ulogu u 21. stoljeću, u očuvanju savremene demokratije i ljudskih prava, akulturaciji kao procesu širenja kulturnih elemenata iz jedne kulture u drugu. Narodno pozorište Sarajevo je od strane, svih političkih struktura (Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca (od 1929. Kraljevina Jugoslavija), Nezavisna država Hrvatska, Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija, država Bosna i Hercegovina), kontrolirano kroz vladajući establišment. Ozbiljnost utjecaja teatra kao medija na društvene procese, kroz *buđenja* društvene i političke svijesti, putem buntovnih kritika društva i poruka koje teatar i umjetnici prenose publici/konzumentima itekako je *interesantan* vladajućim elitama. Teatar postaje paradigma makluanovske teorije *medij je poruka* i Debreove *mediologije*. Pa tako je Narodno pozorište Sarajevo prolazilo kroz *turbulentne* periode za vrijeme vladavine Nezavisne države Hrvatske i u protekom ratu 1992-1995. Mas-mediji su najbitinija poluga u kreiranju kolektivne svijesti o ideji i važnosti kulture koja je od krucijalne važnosti za identifikaciju jednog naroda.

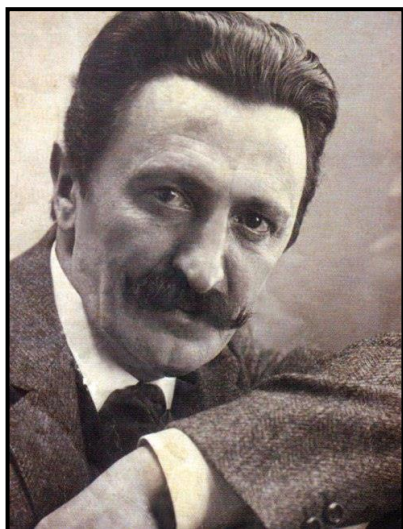
Ključne riječi: mas-mediji, kultura, umjetnost, NPS, teatar, pozorište

SUMMARY

The history of the National Theater Sarajevo, its activities through political systems in the 20th century and early 21st, is very important for the cultural / traditional heritage and identification of the nation, the people, in this case the citizens of BiH. Art leaves a deep mark in complete social processes. Theater / theater and art in general context as a cultural and social phenomenon throughout history plays an important role in strengthening and creating empires, states, nations, national identities (cultural imperialism is specific to all great empires). The first *games*, the first *letters* appear in the oldest civilizations of ancient Sumer, in the valleys of Mesopotamia, the first theaters in ancient Greece. The development of art, mathematics, astronomy, medicine is closely connected with the Islamic caliphates. During the Renaissance, art was at the center of human interests - the cornerstone of the period of enlightenment and intellectual awakening of the individual, Charleston, Cabaret. The mass media play a key role in the 21st century, in preserving modern democracy and human rights, acculturation as a process of spreading cultural elements from one culture to another. The Sarajevo National Theater is controlled by all political structures (Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes (since 1929 the Kingdom of Yugoslavia), Independent State of Croatia, Socialist Federal Republic of Yugoslavia, State of Bosnia and Herzegovina) through the ruling establishment. The seriousness of the influence of theater as a medium on social processes, through the *awakening* of social and political consciousness, through rebellious critiques of society and the messages that theater and artists convey to audiences / consumers is very *interesting* to the ruling elites. Theater is becoming a paradigm of McLuhan's theory, *the medium of the message* and Debre's *mediology*. Thus, the Sarajevo National Theater went through *turbulent* periods during the rule of the Independent State of Croatia and during the 1992-1995 war. The mass media are the most important lever in creating a collective awareness of the idea and importance of a culture that is crucial for the identification of a nation.

Keywords: Mass media, culture, art, NPS, theater

DJELOVANJE NPS¹ U KRALJEVINI SRBA, HRVATA I SLOVENACA, KRALJEVINI JUGOSLAVIJI I NEZAVISNOJ DRŽAVI HRVATSKOJ

Narodno pozorište Sarajevo svoje stogodišnje djelovanje započinje dvadesetih godina 20. stoljeća. Prvi upravnici su se trudili da omoguće „normalan“ i „kontinuiran“ rad najstarijeg teatra u državi. U samim počecima pa sve do pedesetih godina 20. stoljeća NPS je isključivo dramski teatar. I ako pod snažnim utjecam političkih dešavanja NPS uspjeva da, uz grupu entuzijasta većinom književnika i umjetnika, preživi i postavi temelje za buduća djelovanja *Kuće na Obali*. Mas-mediji u prvoj polovini 20. stoljeća bili su usko bazirani na radio i štampu. Medijsku kulturu pa i samu budućnost razvoja teatra određivale su režimske vlasti koje su kroz kontrolu medija kreirale javno mnijenje. Komercijalizacija *prozivoda* i konzumerizam koji je danas zastupljen na globalnom nivou u tim godinama nije bio toliko izražen, pa samim tim pozorište i umjetnost kao nekomercijalne pojave imali su više prostora za napredak.

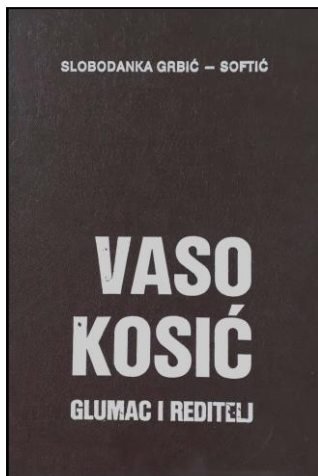
Početak rada Narodnog pozorišta Sarajevo kroz historiju se vezuje za dva datuma – 27. 11. 1920. kada je Pozorište održalo svoju prvu predstavu u Tuzli u hotelu Bristol: *Hasanaginicu Šantića* i *Jedva steče zeta* Labiša i Mišela i za zvanični početak rada i otvaranje prve sezone u adaptiranoj zgradi Društvenog doma: 22. 10. 1921., u kojoj djeluje do danas. Prema podacima koje navodi prof. **Josip Lešić** u knjizi *Sarajevsko pozorište između dva rata* svečani čin otvaranja trajao je tri dana uz mnogobrojnu publiku i zvanice. Tadašnji načelnik Umjetničkog odjeljenja Ministarstva prosvete u Beogradu, **Branislav Nušić** održao je pozdravni govor koji je dočekan sa *burnim oduševljenjem* a zatim su izvođeni muzičko-scenski programi. Sljedećih dana izvedene su i prve predstave – Nušićeva *Protekcija* (23. 10.) i Moliereov *Uobraženi bolesnik* (24. 10.). Prvi upravnik Narodnog pozorišta bio je **Stevan Brakus**, a prvi dramaturg književnik **Borivoje Jevtić**. Stevan Bakus je osnovao pozorišnu biblioteku i arhivu (iz mediološke perspektive veoma bitan podatak) koji u sprezi kreiraju kolektivno pamćenje i kulturni identitet. Bakus svoju funkciju upravnika predaje **Branislavu Nušiću**. Nušić funkciju upravnika Narodnog pozorišta u Sarajevu obavlja od decembra 1924. do 1. aprila 1928.

¹ NPS skraćenica od *Narodno pozorište Sarajevo*
Sl. 1. – Branislav Nušić

Okuplja sarajevske pisce nastojeći ih zainteresovati za teatar i uspijeva ih motivisati da stvaraju domaću, bosanskohercegovačku dramsku književnost (Palavestra, Turin, Miron, Čurčić, Tmuša, Jevtić). U tom periodu pokrenuto je izdavanje časopisa *Pozornica* i revije *Narodno pozorište*.² Bosna i Hercegovina za vrijeme Kraljevine Jugoslavije, kroz čuvenu *kraljevsku diktaturu* kralja Aleksandra Karađorđevića, a čiji je cilj bio pretvaranje tronacionalno-nominirane kraljevine u državu jednog naroda –

jugoslovenskog naroda, podjeljena je na četiri banovine: Drinsku, Savsku, Zetsku i Primorsku, dok je peta Vrbaska u cijelosti pripadala teritoriji Bosne i Hercegovine. Poslije

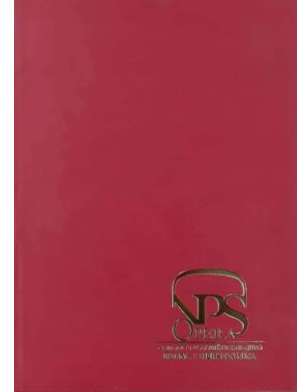
odlaska Branislava Nušića dolazi do fuzije splitskog i sarajevskog pozorišta u Narodno pozorište za Zapadne oblasti. Kao upravnik Splitskog kazališta **Korolija** preuzima upravničku funkciju i u Sarajevskom pozorištu u aprilu 1928. i djeluje do kraja 1930. Pokrenut je *Pozorišni godišnjak* koji je objedinjavao sve informacije bitne za rad Pozorišta. Ipak, zbog slabe komunikacije sa uposlenicima, Korolija kao upravnik doživljava teške kritike i napušta Narodno pozorište u Sarajevu. Kroz prve godine svog djelovanja NPS je *žrtva* političkih previranja a taj trend će se nastaviti sve do pada ustaške vlasti u Sarajevu (Bosna i

Hercegovina je provela četiri godine pod „okupatorskom palicom zapadnih susjeda“). Slom Kraljevine Jugoslavije i Njemačka okupacija u prvim aprilskim danima 1941. godine prekinuli su umjetnički uzlet ansambla NPS. Nakon ulaska njemačkih trupa u Sarajevo pozorište je prestalo sa radom na određeno vrijeme. U prvim danima svoje vladavine ustaške vlasti su među prvima likvidirali upravnika Narodnog pozorišta prof. **Milutina Januševića**. Za upravnika pozorišta koje je od tog trenutka imalo novi naziv *Hrvatsko narodno kazalište* imenovan je **Alija Nametak** koji će funkciju upravnika obavljati mjesec dana. Postavljanje Nametka na mjesto upravnika NPS između ostalog ima za cilj *kaljanje* lika i djela pomenutog književnika. Njegov zadatak bio je da izvrši reorganizaciju pozorišta i objezbjedi mir i red u ustanovi koja treba da bude rasadnik kulture. Nakon obavljenog posla Alija Nametak je predao reorganizovano pozorište na upravu intendantu, književniku **Ahmedu**

² Mirela Latić, *Upravnici NPS* (dokument iz arhiva NPS), 2018., Sarajevo, str. 3
Sl. 2. - Ahmed Muradbegović; sl. 3. - Slobodanka Grbić – Softić, *Vaso Kosić glumac i reditelj*, 1984., Sarajevo

Muradbegoviću, koji će ovu dužnost obavljati sve do oslobođenja Sarajeva aprila 1945. (Nakon završetka rata Muradbegoviću će se konstantno spočitavati ovaj period djelovanja u NPS, kao velika mrlja u karijeri).

U repertoarskoj politici presudnu riječ imao je Ahmed Muradbegović koji je zahvaljujući svom ugledu književnika i kulturnog radnika sa reputacijom, bio autoritet i za ustaške moćnike pa je i politiku pozorišta mogao da usmjeri na neutralan teren producirajući predstave koje ničim nisu glorifikovale *novo društvo*.³ Masovni mediji koji su pratili rad i djelovanje NPS (tada Hrvatskog narodnog kazališta) pokušavali su na sve načine da stvore sliku *normalnog* kulturnog života i dešavanja u gradu, napretka i pozitivne atmosfere

u Nezavisnoj državi Hrvatskoj. U naslovima i tekstovima pretenciozno se piše kako kultura u Nezavisnoj državi Hrvatskoj doživljava svoj najplodnosniji i najkvalitetniji period. Taj prenatržen patetični ton nalazimo u *Sarajevskom novom listu* kasnije *Novom listu*, zatim u *Osvitu*, pa u polumjesečnom pozorišnom listu *Hrvatska pozornica* (faza prohrvatskog vazalstva lokalne kulture).⁴

NARODNO POZORIŠTE SARAJEVO U SOCIJALISTIČKOJ FEDERATIVNOJ REPUBLICI JUGOSLAVIJI

Nakon Drugog svjetskog rata, vlast je shvatila da je obrazovanje tadašnjih stanovnika Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije na niskom nivou. Da bi podigli pismenost i obrazovanje na viši nivo, uložena su finansijska sredstva i u kulturne institucije. Nakon oslobođenja zgradu pozorišta preuzima Centralna pozorišna skupina Bosne i Hercegovine na čelu sa **Milićevićem** i **Skenderom Kulenovićem**. Narodno pozorište Sarajevo doživljava procvat i živi vjerovatno najplodonosnije dane u svojoj stogodišnjoj tradiciji. Odmah nakon oslobođenja Sarajeva NPS dobiva operni a kroz par godina i baletni ansambl. Prva predstava Sarajevske opere bila je *Prodana nevjesta* izvedena 9. 11. 1946.⁵, a Sarajevski balet svoju

³ Slobodanka Grbić – Softić, *Vaso Kosić glumac i reditelj*, 1984., Sarajevo, str. 67-68

⁴ Slobodanka Grbić – Softić, *Vaso Kosić glumac i reditelj*, 1984., Sarajevo, str. 68

⁵ Narodno pozorište Sarajevo, *Sarajevska opera 1946-2006*, 2006., Sarajevo str. 13
Sl. 4. - Narodno pozorište Sarajevo, *Sarajevska opera 1946-2006*, 2006., Sarajevo

prvu samostalnu predstavu (do tada je nastupao u opernim predstavama) *Žetva* izvodi 25. 5. 1950.⁶

Stasaju svjetski poznati operski pjevači, baletni igrači i balerine, glumci, režiseri, dramaturzi, koreografi. Pozorište promovira kulturnu različitost Bosne i Hercegovine kao njeno bogatstvo,

domaće pisce, dramaturge, latinicu i ćirilicu. Rade se djela poznatih domaćih autora, ali se izvode i svjetski klasici. Pišu se kritike, izdaje se najobuhvatnija monografija, Pozorište izdaje svoj časopis. 1984. u Sarajevu su organizirane Zimske olimpijske igre a jednu od ključnih uloga igra Narodno pozorište Sarajevo odnosno Opera i Balet. U svijet, putem mas-medija, idu slike kulturne

različitosti Sarajeva. Na globalnom nivou Sarajevo postaje popularno a ljudi upoznaju tradiciju bosanskohercegovačke kulturne baštine. BBC⁷ radi dokumentarni film o Sarajevu.

Vjerovatno najznačajniji upravnik NPS bio je prof. **Vlajko Ubavičić**, koji je imenovan 1952. godine i na toj funkciji ostaje sve do 1978. godine. Prof. Ubavičić zajedno sa timom saradnika radi i štampa najobuhvatniju monografiju NPS do danas *Narodno pozorište Sarajevo 1921-1971*. čiji je glavni urednik bio prof. **Josip Lešić**. Radi na dovođenju gostujućih teataru u NPS (Moskovski hudoženstveni teatar, Lenjingradski teatar minijatura, Living Theatre New York, Vilarov TNP Pariz, Piccolo Teatro Milano, Teatr klasični iz Varšave, Realističko pozorište Prag) kao i gostovanja NPS u drugim državama (Rumunija, Poljska, Alžir, Švicarska, Tunis, Bugarska). Zajedno sa Mešom Selimovićem (koji je bio direktor Drame NPS) prevodi dramske tekstove sa ruskog i francuskog jezika. Kroz ovaj period itekako je uočljiva akulturacija – procesi koji se podvode pod fenomen *širenja kulturnih elemenata iz jedne*

⁶ Narodno pozorište Sarajevo, *Spomenica*, 2006., Sarajevo, str. 76

⁷ BBC - British Broadcasting Corporation (osnivanje 1927. godine kao British Broadcasting Company), britanska medijska korporacija, finansirana od strane građana.

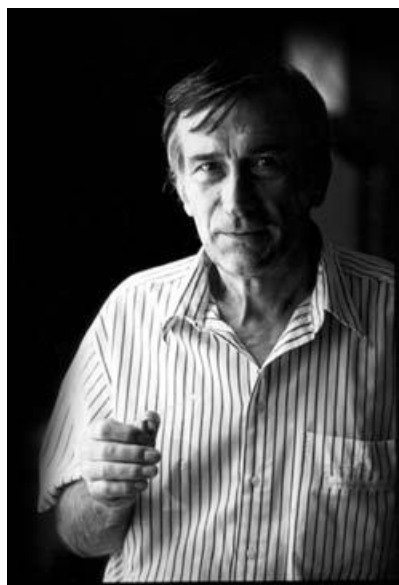
Sl. 4. - Narodno pozorište Sarajevo, *Spomenica*, 2006., Sarajevo

*kulture u drugu*⁸. Makluanovo globalno selo polako dobiva prve obrise, kućanstva sve više konzumiraju TV, a stanovništvo i ako pod strogom cenzurom i filtriranim sadržajima nije isključeno iz tehnološko-društvenih globalnih zbivanja i kulturnih utjecaja i sa istoka i sa zapada.

Ivan Fogl je upravnik od 1978. do 1988. Bio je ovo period značajnih predstava i umjetničkih dometa, upečatljivih glumaca, opernih i baletnih solista, scenografa, kostimografa, koji su u izuzetno kreativnom ambijentu stvarali projekte u znatno proširenim ansamblima Opere, Drame i Baleta. (*Trubadur, Rigoletto, Tosca, Carmen, Ero s onog svijeta, Boris Godunov, Aida, Duplo dno, Omer-paša Latas, Jugoslovenska antiteza, Marat-Sade, Hrvatski Faust, Gamlet, Roman o Londonu, Ohridska legenda, Bolero, Labudovo jezero, Giselle, Carmina Burana...*).⁹

DJELOVANJE NARODNOG POZORIŠTA SARAJEVO ZA VRIJEME AGRESIJE NA BOSNU I HERCEGOVINU

Nakon najplodonosnijeg perioda djelovanja Narodnog pozorišta Sarajevo dolazi i onaj najteži. Pozorište radi i u ratnom periodu i kako kažu umjetnici to je vjerovatno najteži ali i najdraži period njihovog djelovanja. Kroz velike napore pokušava se spasiti historija NPS zapisana kroz dramske tekstove, monografije, kritike, publikacije, časopise. U najtežim trenucima upravnik je **Alija Isaković** koji posebnu pažnju posvećuje zaštiti Pozorišta i arhivske građe. Zbog granatiranja zgrade NPS predstave se igraju u Kamernom teatru, dok se neka premijerna izvođenja izvode i u NPS. Predstave koje su obilježile rad NPS u ratnom periodu su:

Majka, Kidaj od svoje žene, Tvrđava, Ajax, Sarajevska trokuka, Hasanaginica, Svileni bubnjevi. U sezoni 93./94. izvedeni su Proljetni koncert Opere i Baleta i Ravelov *Bolero* u koreografiji Dragutina Boldina.

⁸ Fahira Fejzić-Čenigć, *Medijska kultura*, 2009., Sarajevo, str. 23

⁹ Mirela Latić, *Upravnici NPS* (dokument iz arhiva NPS), 2018., Sarajevo, str. 10
Sl. 5. – Alija Isaković

NARODNO POZORIŠTE SARAJEVO U BOSNI I HERCEGOVINI

Prvi poslijeratni upravnik od 1995. do 1998. bio je **Muhamed Karamehmedović**. U tom periodu začeta je ideja o stvaranju prve bosanskohercegovačke opere *Hasanaginica*. Na inicijativu i u izdanju Muzeja književnosti i pozorišne umjetnosti Bosne i Hercegovine, pod mentorstvom **Marka Kovačevića**, štampana je monografija *Narodno pozorište u Sarajevu*.¹⁰

Tvrtko Kulenović upravnik je Narodnog pozorišta od 1999. do 2003., gdje je kao dramaturg djelovao od davne 1965. do 1967. U njegovom mandatu realizovana je i praižvedena opera *Hasanaginica* kao izuzetno značajan projekt bosanskohercegovačkih autora **Horozića** i **Alispahića** i drama **Abdulaha Sidrana** *U Zvorniku ja sam ostavio svoje srce* - predstave koje su se godinama održale na repertoaru zbog velikog interesovanja publike. Unaprijedio je propagandnu i marketinšku djelatnost. U tom periodu formirana je prva web-stranica Pozorišta na kojoj je šira publika mogla pratiti repertoar i rad teatra. U izdanju Narodnog pozorišta štampana je i monografija *Sarajevska baletna scena 1950 – 2000*, autora **Halida Kuburovića**. **Gradmir**

Gojer povodom 85. godina Pozorišta radi i štampa monografiju *Spomenica*, monografiju Baleta za period 2001-2010. ...*ili savršenstvo ili promašaj*, monografiju *Sarajevska opera 1946-2006* i niz drugih publikacija vezanih za umjetnike i rad Narodnog pozorišta.¹¹

Kroz svoje stogodišnje djelovanje u *Kući na Obali* izveden je veliki broj praižvedbi (izvođena djela Borivoja Jevtića, Skendera Kulenovića, Meše Selimovića, Hamze Hume, Isaka Samokovlije, Branka Čopića, Envera Čolakovića, Ahmeda Muradbegovića, Edhema Mulabdića, Miodraga Žalice, Miroslava Jančića, Duška Anđića, Uroša Kovačevića, Abdulaha Sidrana, Irfana Horozovića, Almira Bašovića, Ljubice Ostojić i drugih), *Jazavac pred sudom* (Milošević), *Hasanaginica* (Horozić - Alispahić), *Srebreničanke* (Čavlović - Bjelac), *Aska i*

¹⁰ Mirela Latić, *Upravnici NPS* (dokument iz arhiva NPS), 2018., Sarajevo, str. 12

¹¹ Mirela Latić, *Upravnici NPS* (dokument iz arhiva NPS), 2018., Sarajevo, str. 15
Sl. 6. – Tvrtko Kulenović

vuk (Horozić - Alispahić), *Alma* (Osmanagić), *Zmaj od Bosne* (Horozić - Alispahić), *Intermeco* (Papandopulo), *Leptirica i mjesec* (Odak - Horvat), *Kontrasti* (Škerl - Pervan), *Grozdanin kikot* (Škerl - Pašalić), *Satana* (Komadina - Jančić), *Hasanaginica* (Komadina), *Adam i Eva* (Hristić - Lešić), *Derviš i smrt* (Komadina - Boldin), *Miris kiše na Balkanu* (Kuljerič - Lukić), *Katarina bosanska kraljica* (Jusić - Gojer), *Simha* (Rihtman), *Izložba slika* (Marić), *Omer i Merima* (Jusić - Gojer)...¹²

¹² Mirela Latić, *Upravnici NPS* (dokument iz arhiva NPS), 2018., Sarajevo, str. 15

ZAKLJUČAK

Dugotrajan je bio put i razvoj glavne pozorišne kuće u Bosni i Hercegovini, čiji rad nije prestajao ni u najtežim ratnim vremenima. Narodno pozorište Sarajevo danas djeluje kao Javna ustanova Narodno pozorište Sarajevo, a osnivač i finansijer *Kuće na Obali* je Kanton Sarajevo. Danas u doba COVID -19 i novih medija Pozorište ponovo prolazi kroz turbulentan period. Produkcija je svedena na minimum, publika dolazi u ograničenom broju. Osjetan je mizeran interes javnosti i medija za kulturu i umjetnost. Poslijeratne preokupacije etnonacionalnih podjela, ratne tematike, opća kulturna zapuštenost, manjak edukacije i odgoja počev od vrtića, osnovnih i srednjih škola, neki su od glavnih razloga zanemarivanja umjetnosti i teatra. Kultura je na marginama društva a da javnost toga nije svjesna ili jeste. Ljudi nikad manje nisu posjećivali pozorišta (period i prije COVID -19). Stiče se dojam da nam kultura nije ni potrebna. Materijalizam, lični interesi, utjecaj društvenih mreža, manjak čitanja, kontroliranje medije kroz politička djelovanja, žuta štampa, Brad Sheet (pojava u kojoj se ozbiljne novine prebacuju na tabloidne formate) su pojave koje na direktan i indirektan način utječu na nivo kulturalne osvještenosti. Sapunice, banalizirani medijski sadržaji sve su zastupljeniji u bosanskohercegovačkom društvu. Najveći broj sedmično emitiranih sati na OBN i TV Hayat otpada na TV sapunice (čak četrdeset sati). Mediji u kapitalističkom društvu postaju *fabrike* hiperprodukcije informacija/*proizvoda*. U novim medijima (internet i društvene mreže) građansko novinarstvo dolazi do izražaja, samim tim razni influenceri postaju kreatori javnog mnijenja i kreatori kulturnih odnosno društvenih trendova. Utjecaj globalih medijskih korporacija ili medijskih sila na kreiranje lokalne kulture kroz reklame, reality emisije, komercijalizovane sadržaje (sadržaji za široku javnu masu) guraju kulturne institucije u ambis. Umjetnost je *nekomercijalna* i kao takva nije profitabilna. Jer kako reče Salahuddin Ejjubi (čuveni vojskovođa): „Ako želite uništiti jednu naciju bez rata, neka golotinja i razvrat postane normalna pojava kod omladine." U svom stogodišnjem razvoju Narodno pozorište je postizalo značajne rezultate, ali je prolazilo i kroz teške historijske periode zajedno sa gradom Sarajevom. Učestvujući u razvoju domaće dramske književnosti i stalnim izgrađivanjem dramskog, opernog i baletnog repertoara, otvaranjem vrata gostujućim umjetnicima, velikim brojem uspješnih gostovanja i nagrada, Pozorište je dalo neprocjenjiv doprinos razvoju kulture grada i države Bosne i Hercegovine.

LITERATURA

Mirela Latić, *Upravnici NPS* (dokument iz arhiva NPS), 2018., Sarajevo

Slobodanka Grbić – Softić, *Vaso Kosić - glumac i reditelj*, 1984., Sarajevo

Narodno pozorište Sarajevo, *Sarajevska opera 1946-2006*, 2006., Sarajevo

Narodno pozorište Sarajevo, *Spomenica*, 2006., Sarajevo

USMENI IZVORI:

Razgovor sa glumcem ansambla Drame NPS Erminom Sijamijom, 30. 4. 2021. godine

Razgovor sa teatrologom i lektorom NPS Mirelom Latić, 5. 5. 2021. godine